

การเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านม
ที่ได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ และที่เรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือ

นางสาวจงดล พุทธิรักษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาพยาบาลศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2527

ISBN 974-563-272-4

010005

A COMPARISON OF KNOWLEDGE AND PRACTICE OF MASTECTOMY PATIENTS
TAUGHT BY PROFESSIONAL NURSES AND BY SELF INSTRUCTIONAL HANDBOOKS

Miss Chonggol Buddharksa

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Nursing Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านม
ที่ได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ และที่เรียนด้วยตนเองโดย
ใช้หนังสือคู่มือ

โดย

นางสาวจงกล พุทธิรักษา

ภาควิชา

พยาบาลศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมคิด รักษาสัตย์

อาจารย์ที่ปรึกษารวม

รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ประไพตระกูล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วน
หนึ่งของการ ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... *สุประคิมรุ บุนนาค* คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประคิมรุ บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... *ประนอม โอทกานนท์* ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประนอม โอทกานนท์)

..... *สมคิด รักษาสัตย์* กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมคิด รักษาสัตย์)

..... *อัจฉรา ประไพตระกูล* กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ประไพตระกูล)

..... *ทวิวัฒน์ ปิตยานนท์* กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ทวิวัฒน์ ปิตยานนท์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านม
ที่ได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ และที่เรียนด้วยตนเอง
โดยใช้หนังสือคู่มือ

ชื่อนิสิต

นางสาวจงกล พุทธิรักษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมคิด รักษาสัตย์

อาจารย์ที่ปรึกษารวม

รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ประไพตระกูล

ภาควิชา

พยาบาลศึกษา

ปีการศึกษา

2526

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความรู้และความสามารถระหว่าง
ผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมที่ได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ กับผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมที่เรียนด้วยตนเอง
เองโดยใช้หนังสือคู่มือ ตัวอย่างประชากร คือ ผู้ป่วยมะเร็งเต้านมระยะแรกที่ได้รับการ
รักษาโดยการผ่าตัดเต้านมด้วยวิธีมอดิไฟด์ แรดิคัล แมสเทคโตมี (Modified radical
mastectomy) หรือ วิธีแรดิคัล แมสเทคโตมี (Radical mastectomy) และเป็นผู้ป่วย
ในของแผนกศัลยกรรมหญิงของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลรามารินทร์
โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลศิริราช และสถาบันมะเร็งแห่งชาติ จำนวน 60 คน
แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 30 คน ตัวอย่างประชากรทั้ง 2 กลุ่มมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน
โดยจัดเป็นคู่ ๆ ตามอายุ การศึกษา สถานที่พักรักษาตัว และวิธีผ่าตัด แล้วจัดเป็นกลุ่ม
ทดลองที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมที่ได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ ในการวิจัย
ครั้งนี้ผู้สอนคือผู้วิจัย และสอนตามแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กลุ่มทดลองที่ 2 เป็นผู้ป่วย
ผ่าตัดเต้านมที่เรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใ้มีเนื้อหาและลำดับของ
เนื้อหาเหมือนกับแผนการสอน แผนการสอนและหนังสือคู่มือได้ผ่านการตรวจสอบความตรง
ของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งได้นำไปทดลองใช้ก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มทดลองทั้งสอง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ แบบบันทึกการ
แสดงความสามารถในการเคลื่อนไหวแขนและข้อไหล่ และแบบบันทึกการแสดงความสามารถ
ในการทรงตัว ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วนำไปหาความตรงตามเนื้อหา สำหรับแบบทดสอบความรู้

ได้นำไปหาความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่น .84 แล้วนำมาวิเคราะห์เป็นรายข้อและเลือกข้อที่มีอำนาจจำแนก .2 ขึ้นไป ระดับความยากง่าย .2 - .8 การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ในการปฏิบัติตนของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมได้ทำการทดสอบ 2 ครั้ง คือ ก่อนเรียนและ ภายหลังเรียน ส่วนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการเคลื่อนไหวแขนและข้อไหล่ และความสามารถในการทรงตัว ได้ทำ 3 ครั้ง คือ ก่อนผ่าตัด วันที่ 2 หลังวันผ่าตัดแต่ก่อนการฝึกปฏิบัติตนเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวแขนและข้อไหล่ และฝึกการทรงตัว และวันที่ 5 หลังวันทำผ่าตัด ซึ่งผู้ป่วยได้ฝึกปฏิบัติตนเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวแขนและข้อไหล่ และฝึกการทรงตัวติดต่อกันรวม 3 วัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาการอยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยใช้ค่าที ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ความรู้ในการปฏิบัติตนของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมที่ได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ และที่เรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความสามารถในการเคลื่อนไหวแขนและข้อไหล่ของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมที่ได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ และที่เรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความสามารถในการทรงตัวของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมที่ได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ และที่เรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Thesis Title A Comparison of Knowledge and Practice of Mastectomy Patients Taught by Professional Nurses and by Self Instructional Handbooks

Name Miss Chonggol Buddharuksa

Thesis Advisor Assistant Professor Somkit Raksasataya

Thesis Co-advisor Associated Professor Dr. Ashara Prapaitrakul

Department Nursing Education

Academic Year 1983

ABSTRACT

The purpose of this research was to compare the knowledge and the ability of practice between two groups of mastectomy patients, instructed by professional nurses and by self instructional handbooks. The samples were 60 female patients with early stage of breast cancer who underwent modified or radical mastectomy from the National Cancer Institution and the other four hospitals in Bangkok Metropolis. These samples were divided into two groups, each of 30 patients, the samples assigned to each group had similar background as in age, educational status, the hospitals and method of operation. The first group was instructed according to the lesson plan by the professional nurses and the second by the instructional handbooks. Both the lesson plan and the self instructional handbooks were prepared by the researcher, and both had the same sequence of contents. The content validity and try out of the lesson plan and the self instructional handbooks were done accordingly before administering.

Three types of instruments for collecting data were also designed by the researcher. They were data collecting sheets for test-

ing knowledge, for recording ability to move the arm and shoulder, and for recording ability to balance the posture. The content validity and reliability of instruments were carried out. The reliability of the test was .84, and item analysis was performed, the items used had discrimination power from .2 and level of difficulty at .2 - .8 . Pre and post-test of knowledge in mastectomy, of ability to move the arm and shoulder, and of ability to balance oneself were collected.

The data was statistically analysed by using percentage, arithmetic mean, standard deviation, and t-test. The major findings were as follows :

1. There was no statistically significant difference in knowledge concerning mastectomy between the two groups, at the level of .05
2. There was no statistically significant difference in ability to move the arm and the shoulder between the two groups at the level of .05
3. There was no statistically significant difference in ability to balance the posture between the two groups at the level of .05

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ โดยได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมคิด รักษาสัตย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ประไพ-ตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้ให้คำแนะนำและขอคิดเห็นตลอดจนแก้ไขสิ่งบกพร่องต่าง ๆ และอาจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ อาจารย์ผู้ให้คำแนะนำปรึกษาทางคดีสิทธิ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 6 ท่าน จากสถาบันต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทุกระดับของโรงพยาบาลและสถาบันทั้ง 5 แห่ง ตลอดจนผู้ป่วยทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

จงกล พุทธรักษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ๑
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	13
ปัญหาของการวิจัย	13
สมมุติฐานของการวิจัย	14
ขอบเขตของการวิจัย	15
ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย	16
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	16
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	17
2. วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
มะเร็งเต้านม	19
การผ่าตัดมะเร็งเต้านม	23
ปัญหาของผู้ป่วยภายหลังผ่าตัดเต้านม	25
ภาวะแทรกซ้อนและวิธีปฏิบัติตนภายหลังผ่าตัดเต้านม	27
การสอนผู้ป่วย	33
ความสำคัญของการสอนผู้ป่วย	34
จุดมุ่งหมายในการสอนผู้ป่วย	36

แนวคิดในการสอนผู้ป่วย	39
วิธีการสอน	44
การวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
3. วิธีดำเนินการวิจัย	56
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	56
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	59
การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล	78
การวิเคราะห์ข้อมูล	81
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	81
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ	90
สรุปผลการวิจัย	92
อภิปรายผล	93
ขอเสนอแนะ	98
บรรณานุกรม	101
ภาคผนวก	111
ประวัติผู้เขียน	231

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงรายละเอียดของลักษณะตัวอย่างประชากร ในกลุ่มที่ 1 ซึ่งได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ และกลุ่มที่ 2 ซึ่งเรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือ	58
2	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบความรู้ในการปฏิบัติตนของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านม ระหว่างกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ กับที่เรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือ	86
3	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเคลื่อนไหวแขนและข้อไหล่ ระหว่างผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมที่ได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ กับที่เรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือ	87
4	ลักษณะการทรงตัวในท่ายืนของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมก่อนการฝึกปฏิบัติตนเกี่ยวกับการทรงตัว ซึ่งประเมินได้ในวันที่ 2 หลังวันผ่าตัด	88
5	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการทรงตัว ภายหลังจากการฝึก ระหว่างผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมที่ได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ กับที่เรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือ	89
6	คะแนนทดสอบความรู้ของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านม ที่นำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้	111
7	ดัชนีอำนาจจำแนก และดัชนีความยากง่ายของข้อสอบ	113
8	คะแนนทดสอบความรู้ของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมที่ได้รับการสอนตามแผนการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ ในชั้นทดลองเป็นกลุ่ม	114
9	คะแนนทดสอบความรู้ของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมที่เรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือ ในชั้นทดลองเป็นกลุ่ม	117
10	คะแนนทดสอบก่อนการสอนโดยพยาบาล และก่อนเรียนด้วยตนเอง ...	119
11	คะแนนทดสอบหลังการสอนโดยพยาบาล และหลังเรียนด้วยตนเอง ...	122

ตารางที่

หน้า

12	ค่าการเคลื่อนไหวแขนและข้อไหล่ในแต่ละท่า ของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านม ที่ได้รับการสอนโดยพยาบาล ที่วัดได้ในเวลาต่าง ๆ กัน	125
13	ค่าการเคลื่อนไหวแขนและข้อไหล่ในแต่ละท่า ของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านม ที่เรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือ ที่วัดได้ในเวลาต่าง ๆ กัน ...	127
14	ค่าคะแนนความสามารถในการเคลื่อนไหวแขนและข้อไหล่ ของผู้ป่วย ผ่าตัดเต้านมทั้ง 2 กลุ่ม	130
15	ค่าคะแนนความสามารถในการเคลื่อนไหวแขนและข้อไหล่โดยส่วนรวม ของผู้ป่วยแต่ละราย ทั้งในกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับการสอนโดยพยาบาล และที่เรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือ	132
16	ผู้ป่วยที่แสดงลักษณะของการทรงตัวไม่ดี ก่อนฝึกปฏิบัติตนเกี่ยวกับ การทรงตัว ซึ่งทำการประเมินในวันที่ 2 หลังวันผ่าตัด	135
17	คะแนนความสามารถในการทรงตัวของผู้ป่วยภายหลังการฝึก เฉพาะ ในรายที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการทรงตัวภายหลังผ่าตัด	137

สารบัญภาพ

รูปที่	หน้า
1 การผ่าตัดเต้านมด้วยวิธีเรดิคัล แมสเทคโตมี (Radical mastectomy) ..	24
2 ลักษณะของทรวงอกภายหลังผ่าตัดเต้านม กล้ามเนื้อเพคโตราลิส (Pectoralis muscles) คอมน้ำเหลืองและอื่น ๆ ออกแล้ว	24
3 ลักษณะและส่วนประกอบของโกนิโอมิเตอร์ (Goniometers)	67
4 วิธีการวัดท่ากางแขนออก	68
5 วิธีการวัดท่าอแขนและเหยียดแขนโดยใช้ข้อไหล่	68
6,7 วิธีการวัดท่าหมุนแขนเข้าข้างในและหมุนออกข้างนอกโดยใช้ข้อไหล่	68-69
8 วิธีบันทึกระดับไหล่	72
9 วิธีวัดระยะทางระหว่างไหล่ทั้งสองข้าง	74
10 วิธีวัดระยะทางระหว่างรูปราสเตอร์นัล นอตจ (Suprasternal notch) ฐาน	75